

Perusmuistio; Euroopan komission ehdotus neuvoston suositukseksi Eurooppa liikkeellä– oppimiseen liittyvän liikkuvuuden mahdollisuudet kaikille

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 15.11.2023 ehdotuksen neuvoston suositukseksi Eurooppa liikkeellä – oppimiseen liittyvän liikkuvuuden mahdollisuudet kaikille COM(2023)719 final. Komission ehdotus on osa samaan aikaan julkaistua osaamisen ja taitojen liikkuvuuspakettia, josta komissio antoi tiedonannon COM(2023) 715 final. Paketissa annettiin myös komission suositus kolmasmaalaisten tutkintojen tunnustamisesta sekä asetusehdotus EU:n osaamisreservin perustamisesta.

Neuvottelut osaamisen liikkuvuusmahdollisuuksien suosituksista alkavat koulutuskomiteassa tammikuussa 2024. Puheenjohtajamaa Belgian tavoitteena on, että suositukset hyväksytään neuvoston kokouksessa 13.-14.5.2024.

Suomen kanta

Suomi pitää komission ehdotusta tervetulleena, ja kannattaa tavoitteita lisätä oppimiseen liittyvää liikkuvuutta EU:ssa ja sen mahdollistamista kaikille. Toimivat sisämarkkinat, joilla taataan tavaroiden, palveluiden, pääoman ja henkilöiden vapaa liikkuminen, ovat Euroopan integraation ydin ja tulevaisuuden kasvun keskeinen tekijä. Suomi on hallitusohjelman mukaan avoin ja kansainvälinen maa, jolle kasvu ja kansainvälistyminen sekä koulutuksessa että tutkimuksessa on tärkeää. Suomi näkee, että kansainväliset liikkuvuuskokemukset lisäävät osaamista ja verkostoja, jota työ- ja elinkeinoelämässä sekä yhteiskunnassa voi hyödyntää esimerkiksi uusissa, nousevissa aloissa

sekä osaajapula-aloilla laajemmin. Kansainväliset oppimiskokemukset lisäävät oppijoiden ja mukana olevien organisaatioiden ymmärrystä erilaisista kulttuureista, lisäävät kielitaitoa ja mahdollisuuksia opiskella ja työllistyä Euroopan laajuisesti. Suomi pitää tärkeänä osaamisen liikkuvuuden nostamista keskiöön eurooppalaisen koulutusalueen saavuttamiseksi vuoteen 2025 mennessä.

Komissio ehdotukset opintojen aikaisen liikkuvuuden prosentuaaliseksi lisäämiseksi ovat kunnianhimoisia. Suomi pitää tärkeänä, että kaikkeen koulutukseen voidaan sisällyttää mahdollisuus liikkuvuusjaksoihin ja tätä kautta nostaa liikkuvuutta. On kuitenkin tarpeen tarkastella liikkuvuusjaksojen sisällyttämisen tarkoituksenmukaisuutta ja tapoja suhteessa eri kokoiisiin ja eri tavoin toteutettuihin koulutuskokonaisuuksiin. Suomi toteaa, että kielten osaamisen lisääminen on tärkeää, mutta että opetuskielistä säädetään eri koulutuksen tasoilla kansallisesti, ja opetussuunnitelmat ja opetussisällöt kuuluvat koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen autonomian piiriin.

Suomi tukee komission ehdotuksen painotusta opintojen aikaisen liikkuvuuden lisäämiseksi, mutta pitää tarpeellisena selventää, sisältääkö komission ehdotus laajasti eri liikkuvuuden muodot ja eri liikkuvuusohjelmat. Suomi pitää tarkoituksenmukaisena olla rajaamatta liikkuvuutta koskemaan vain yksittäisiä ohjelmia.

Suomi näkee, että tarvitaan joustavuutta ja jäsenmaakohtaisia ratkaisuja vähemmän mahdollisuuksia omaavien henkilöiden kohderyhmän määrittelyyn. Komission esityksessä mainittu nuoriso- ja urheilutoiminnassa tapahtuvan liikkuvuuden lisääminen ja kielten oppimisen vahvistaminen kaipaavat selkiyttämistä.

Suomi näkee myönteisenä liikkuvuuden erilaisten muotojen monipuolisen edistämisen. Esimerkiksi lyhytkestoiset liikkuvuusjaksot, ryhmäliikkuvuus ja monimuotoinen liikkuvuus tuovat enemmän mahdollisuuksia eri ikäisille ja erilaisissa tilanteissa oleville, ja huomioivat ympäristönäkökulmat. Fyysisen liikkuvuuden lisäksi Suomi näkee tarpeellisena kehittää myös muita mahdollisuuksia koulutus- ja opetusyhteistyöhön digitalisaatiota hyödyntäen.

Suomi pitää hyödyllisenä tarkastella osaamisen liikkuvuuden vähentymisen syitä ja liikkuvuuden lisäämistä koskevia ratkaisuja yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa vertaisoppimista edistäen. Suomi pitää ajatusta jäsenmaiden toimintasuunnitelmista osaamisen liikkuvuuden lisäämiseksi oikeansuuntaisena. Suomi katsoo, että komission ehdotuksessa mainitut mahdolliset suuntaviivat toimintasuunnitelmien laatimiseksi tulisi olla selkeät ja joustavat, jättäen riittävästi väljyyttä toimeenpanoon tavoitteiden mahdollisimman täysimääräiseksi toteutumiseksi. Raskaita rakenteita ja ylimääräistä hallinnollista taakkaa tulee välttää.

Suomi näkee, että liikkuvuusjaksoilla hankitun osaamisen sujuva tunnustaminen on olennaista. Suomi näkee, että liikkuvuusjaksojen tunnustamisen tulee perustua jatkossakin toimijoiden väliseen sopimukseen. Osaamisperusteinen osaamisen kuvaaminen tukee liikkuvuusjaksoilta kertyneen osaamisen tunnistamista ja hyödyntämistä. Suomi pitää tärkeänä erottaa oppilaitosten ja korkeakoulujen tekemä akateeminen tunnustaminen ja työnantajien rekrytointivaiheessa tekemä työelämässä tarvittavien taitojen tunnistaminen. Koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen autonomia on tarpeen ottaa huomioon.

Digitaalisten palveluiden yhteentoimivuus on keskeistä osaamisen liikkuvuuteen liittyvien palveluiden sekä niiden turvallisuuden ja laadun varmistamiseksi. Digitaalisten toimintaympäristöjen asianmukainen tietosuoja ja –turva on huomioitava.

Pääasiallinen sisältö

Komission ehdotuksessa todetaan osaamisen liikkuvuuden mahdollistavan taitoja henkilökohtaiseen, koulutukselliseen ja ammatilliseen kehittymiseen. Rajat ylittävät oppimiskokemukset lisäävät kulttuurien välistä ymmärtämystä ja kehittävät yhteistä eurooppalaista identiteettiä. Komission ehdotuksen mukaan osaamisen liikkuvuusmahdollisuuksien järjestäminen kehittää koulutustarjonnan laatua ja helpottaa muun muassa vihreän ja digitaalisen siirtymän osaajapulaa. Osaamisen liikkuvuusmahdollisuuksien tarjoaminen kaikille edistää eurooppalaisen koulutusalueen saavuttamista vuoteen 2025.

Ehdotuksen mukaan ammatillisen koulutuksen osaamisen liikkuvuutta tulisi jäsenmaissa tukea enemmän. Erityisesti todetaan oppisopimusopiskelijoiden liikkuvuuden olevan kehittämätöntä. Opettajien liikkuvuutta tulisi myös esityksen mukaan lisätä. Myös nuorten liikkuvuutta esimerkiksi kolmannen sektorin järjestöjen vapaaehtoistyön kautta tulisi lisätä.

Ehdotuksessa todetaan, että kielten puutteellinen osaaminen on usein esteenä osaamisen liikkuvuudelle, opiskelulle ja työnteolle ulkomailla sekä Euroopan kulttuurien monimuotoisuuden ymmärtämiselle. Komissio toteaa ehdotuksessaan, että ulkomailla suoritettujen tutkintojen ja opintojaksojen tunnustaminen vaatii vielä toimia muun muassa tunnustamisen läpinäkyvyyden ja järjestelmällisyyden osalta. Liikkuvuutta tulisi helpottaa myös kolmansien maiden kansalaisille EU:n geopoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Komission mukaan on tarpeen lisätä sellaisten henkilöiden osaamisen liikkuvuuden mahdollisuuksia, joilla on vähemmän siihen mahdollisuuksia.

Ehdotuksen mukaan virtuaalisen ja monimuotoisen liikkuvuuden mahdollisuudet ovat kehittyneet korona-pandemian vuoksi. Komission mukaan tutkijoiden tasapainoista liikkuvuutta tulisi tukea enemmän. Ehdotetulla neuvoston suosituksella komissio haluaa edistää eurooppalaisen koulutusalueen saavuttamista, lisätä EU:n houkuttelevuutta opiskelupaikkana kolmasmaalaisille ja muistuttaa eri EU:n rahoitusinstrumenttien synergioista liikkuvuuden tukemiseksi. Suosituksella halutaan lisätä opettajien ja oppisopimusopiskelijoiden liikkuvuutta.

Komission ehdotuksen mukaan osaamisen liikkuvuus kattaa ehdotuksessa neuvoston suosituksiksi opiskelijat ja henkilöstön kaikilla koulutustasoilla, sekä nuoret ja nuoriso- ja urheilun alan työntekijät. Liikkuvuus kattaa suosituksissa kaikenlaisen osaamisen liikkuvuuden, mukaan lukien lyhyet liikkuvuusjaksot, ryhmäliikkuvuuden, monimuotoisen liikkuvuuden, vaihtojaksot ja tutkintoliikkuvuuden.

Korkeakoulujen osalta maasta ulos suuntautuva liikkuvuus tarkoittaa esitetyssä suosituksessa vähintään kahden kuukauden jaksoa sekä harjoittelussa että opiskelussa, ja lyhyempi liikkuvuus vähintään kolmen opintopisteen suorittamista. Liikkuvuusjaksot voivat koostua erilaisista liikkuvuustavoista, monimuotoisesta liikkuvuudesta, fyysisestä liikkuvuudesta tai koostuen osin fyysisestä ja osin virtuaalisesta liikkuvuudesta. Tavoite lasketaan tutkinnon suorittaneista henkilöistä, jotka ovat käyneet liikkuvuusjaksolla ainakin kerran opintojen aikana.

Ammatillisen koulutuksen osalta liikkuvuudeksi lasketaan ehdotetussa suosituksessa niiden oppijoiden ja oppisopimusopiskelijoiden määrä, jotka opiskelevat toisella asteella ja ovat osallistuneet liikkuvuusjaksolle opintojen aikana. Mukaan luetaan joustavat liikkuvuusmahdollisuudet kuten lyhytkestoinen liikkuvuus, ryhmäliikkuvuus, monimuotoinen liikkuvuus sekä liikkuvuus taitokisoihin osallistumiseen liittyen.

Henkilöillä, joilla on vähemmän mahdollisuuksia osallistua liikkuvuuteen, tarkoitetaan esityksessä sellaisia henkilöitä, joilla on taloudellisista, sosiaalisista, kulttuurisista, maantieteellisistä tai terveydellisistä syistä tai maahanmuuttajatausta vuoksi, vamman

tai opiskeluvaikeuksien vuoksi esteitä liikkuvuuteen osallistumisessa. Komission esityksessä liikkuvuuden esteiksi luetaan vammat, terveysongelmat, koulutusjärjestelmiin liittyvät esteet, kulttuuriset erot, sosiaaliset ja taloudelliset esteet, eriarvoisuuteen liittyvät esteet sekä maantieteelliset esteet.

Komissio toteaa ehdotuksessaan tukevansa suosituksen toimeenpanoa kehittämällä suuntaviivat kansallisten liikkuvuutta edistävien toimenpideohjelmien valmisteluun, hyödyntäen EEA:n työryhmien yhteistyön tuloksia, kannustamalla nuorten osallistumista liikkuvuusstrategioiden valmisteluun, kehittäen edelleen Erasmus+ ja solidaarisuusjoukkojen sekä muiden EU-ohjelmien työkaluja, eurooppalaisia korkeakoulualliansseja ja pieniä osaamiskokonaisuuksia helpottamaan liikkuvuusjaksoja ulkomailla ja luomalla polkua yhteiseen tutkintoon. Komissio toteaa esityksessään tukevansa jäsenmaita yhtenäiseen lähestymistapaan kielten opiskelussa, ja auttaa jäsenmaita kehittämään liikkuvuusjärjestelmiä. Komissio työskentelee jäsenmaiden kanssa liikkuvuustiedon tiedonkeruun kehittämisessä ja tiedon analysoimisessa.

Komissio ehdottaa, että jäsenmaiden suositellaan käyttävän liikkuvuustoimia jotka ovat osallistavia, kestäviä, käyttävät hyväksi digitalisaatiota ja edistävät yhteisiä eurooppalaisia arvoja. Jäsenmaita suositellaan saavuttamaan vuoteen 2030 mennessä tavoitteet, jossa korkeakoulusta valmistuvista 25% ja ammatillisesta koulutuksesta valmistuvista 15% on suorittanut liikkuvuusjakson ulkomailla. Kaikessa koulutuksessa sekä nuoriso- ja urheilujärjestelmissä 20% kaikista liikkuvuusjakson suorittaneista tulisi olla henkilöitä, joilla on vähemmän mahdollisuuksia osallistua liikkuvuusjaksoille.

Jäsenmaita suositellaan komission ehdotuksessa tarjoamaan liikkuvuusjaksoja osana kaikkea koulutusta, kannustamalla rajat ylittäviin yhteisiin toimiin kuten yhteisiin koulutusohjelmiin jotka johtavat yhteisiin tutkintoihin sekä sisällyttämällä sisälle ja ulos suuntautuvaa liikkuvuutta in- ja nonformaaliin koulutukseen ja nuorisotyöhön. Jäsenmaiden suositellaan lisäävän kielten oppimista vahvistamalla kielten oppimista kaikilla koulutuksen tasoilla sekä nuoriso- ja urheilujärjestelmissä muun muassa toteuttamalla osan ope-
tussuunnitelmista muilla EU:n kielillä kuin kansallisella kielellä, huomioiden myös aikuis-
ten kielen oppimisen saatavuus.

Jäsenmaita suositellaan kehittämään laatukriteereitä osaamisen liikkuvuuteen ja tukemaan liikkuvuuden järjestämistä muun muassa kannustamalla helpottamaan liikkuvuuden hallinnollista taakkaa, tukemalla joustavien liikkuvuusmallien käyttöä, tukemalla viranomaisten, koulutuksen järjestäjien yhteistyötä ulospäin suuntautuvan liikkuvuuden edistämiseksi ja maahan tulevien liikkuvuuden helpottamiseksi.

Jäsenmaita suositellaan perustamaan koordinaatiopisteitä, joissa tiedotetaan osaamisen liikkuvuudesta ja kannustetaan siihen, tarjoamalla tietoa ja tukemalla vastaanottavia organisaatioita. Jäsenmaita suositellaan luomaan linkki osaamisen liikkuvuuden ja työvoiman liikkuvuuden välille.

Jäsenmaita suositellaan tukemaan liikkuvuusjaksojen läpinäkyvyyttä ja tunnustamista muun muassa edistämällä liikkuvuusjaksojen opintojen tunnustamista kaikilla koulutussektoreilla laadunvarmistusta ja eurooppalaista opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmää (ECTS) hyödyntäen. Jäsenmaita kannustetaan esityksessä tukemaan oppimiseen liittyvän liikkuvuuden kautta hankitun osaamisen täysimääräistä tunnustamista in- ja non-formaalin oppimisen ja nuorisotyön osalta, jotta oppimistuloksia voisi hyödyntää formaalissa koulutuksessa ja työelämässä. Jäsenmaita suositellaan hyväksymään UNESCO:n Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education sekä eri työkalujen avulla lisäämään kolmansien maiden korkeakoulujen kapasiteettia hyväksymään opiskelijoidensa liikkuvuusjaksot osaksi kotimaan tutkintoa.

Jäsenmaita suositellaan komission ehdotuksessa tekemään liikkuvuudesta osallistava ja saavutettava tekemällä liikkuvuus mahdollisimman saavutettavaksi henkilöille, joilla on vähemmän mahdollisuuksia osallistua liikkuvuusjaksoille sekä vammaisille, tarjoamaan tietoa liikkuvuusmahdollisuuksista ja edistämällä tukien täysimääräistä tai osittaista ennakkomaksua ja mahdollistamalla tukien ja lainojen siirrettävyyden. Jäsenmaita suositellaan puuttumaan opiskelijoiden asuntopulaan relevanttien toimijoiden kanssa, sekä varmistamaan muun muassa liikkujien vakuuttaminen, työolot ja terveystaamukset EU- ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Jäsenmaita suositellaan tekemään liikkuvuudesta ympäristön kannalta kestävämpää ja hyödyntämään digitaaliteknologiaa liikkuvuuden helpottamiseksi muun muassa tukemalla yhteentoimivien EU:n standardeihin perustuvien it-järjestelmien kehittämistä liikkuvuusjaksojen hallinnoimiseksi ja rekisteröimiseksi. Komissio esittää suosituksissa jäsenmaille laadukkaiden monimuotoisen ja virtuaalisen liikkuvuuden muotojen tukemista.

Jäsenmaita suositellaan edistämään EU:n arvoja liikkuvuuden kautta sekä EU:ta opiskelukohteena muun muassa edistämällä nopeaa pitkäaikaisten viisumien tai oleskelulupien antamista kolmasmaalaisille, jotka on valittu liikkuvuusjaksolle jäsenmaahan.

Komissio ehdottaa, että neuvosto suosittelee jäsenmaita kehittämään toimintasuunnitelmat vuosille 2025-2030 alueellisella tai kansallisella tasolla, ja ilmoittamaan komissiolle miten suositukset toteutetaan sekä sisään että ulos tapahtuvan liikkuvuuden osalta korkeakoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, peruskoulutuksessa ja aikuiskoulutuksessa sekä nuoriso- ja urheilujärjestelmissä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT artiklat 165(4) ja 166(4)

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Koulutusjaoston (EU30) keskustelu aiheesta 16.1.2024 sekä kirjallinen menettely perusmuistion sisällöstä 23.-25.1.2024.

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Sitoutuminen neuvoston suositukseen ei sellaisenaan aiheuta muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön eikä vaikuta Ahvenanmaan asemaan.

Taloudelliset vaikutukset

Komission esityksellä ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

COM(2023)719 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Bosquet Päivi, OKM, opetusneuvos, paivi.bosquet@gov.fi, p. 050 342 7967
Piironen Kaisu, OKM, opetusneuvos, kaisu-maria.piironen@gov.fi, p. 050 575 4956
Friman Sarita (VNEUS), EU-erityisasiantuntija, sarita.friman@gov.fi, p. 050 441 0966

VAHVA-tunnus

EU/110/2024

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet**Viite** Napsauta tähän ja kirjoita viite